

www.nfunorge.org
Youngstorget 2B, 0181 Oslo
Postboks 8954, Youngstorget,
0028 Oslo
Telefon: 22 39 60 50
Telefaks: 22 39 60 60
E-post: post@nfunorge.org
www.facebook.com/NFUorge

23.02.2023

Høring om NOU 2022:13 Med videre betydning – Et helhetlig system for kompetanse- og karriereutvikling i barnehage og skole

Det vises til Utdanningsdirektoratets utredning i NOU 2022:13 Med videre betydning – et helhetlig system for kompetanse- og karriereutvikling i barnehage og skole.

Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) er en menneskerettsorganisasjon, som arbeider for full deltakelse og likeverd, og mot diskriminering. NFU skal ivareta interessen til mennesker med utviklingshemming og deres familier, overfor sentrale, regionale og lokale myndigheter. NFU har ca. 8500 medlemmer.

Betydningen av et likeverdig barnehage- og skolesystem - sett i lys av personer med utviklingshemming sitt perspektiv

Prosessene som skjer med barn og unge i løpet av årene i barnehagen og på skolen er uten tvil avgjørende for personlig utvikling, både med tanke på utdanning, men også for generell dannelse. Videre er de nevnte institusjonene ikke bare viktig for enkeltmenneskets faglige kompetanseutvikling, men de er også vel så viktige for ens relasjonelle utvikling. Gjennom sosial omgang med andre, som både er like og ulike en selv, lærer vi grunnleggende verdier som rettferdighet og likeverd. For at disse fundamentale verdiene skal kunne formidles på en troverdig måte, er vi avhengig av at barnehage- og skolesystemet også i seg selv bygger på disse verdiene.

Retten til et inkluderende utdanningssystem fremgår av FN konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD) artikkel 24. Av artikkelens General Comment er det videre slått fast at «Det er segregering når undervisningen av elever og studenter med nedsatt funksjonsevne finner sted i egne

lokaler som er utformet eller brukt med sikte på å ta imot mennesker med en eller flere funksjonsnedsettelse, atskilt fra andre uten funksjonsnedsettelse.» Ettersom det nå er bestemt at CRPD skal inkorporeres i Norsk lov, vil vernet om et inkluderende utdanningssystem i større grad enn tidligere måtte sikres.

Barn med nedsatt funksjonsevne, går som regel i barnehage sammen med andre barn, men skillet blir større idet de starter på barneskolen (NAKU) (2022).

Wendelborg (2014) viste at mens rundt 7,5 prosent av barn med utviklingshemming var segregerte i barnehager, var nærmere 40 prosent skilt ut fra ordinære skoler da de var kommet i barneskolealder. Da de samme barna begynte på ungdomsskolen var omtrent 60 prosent ute av det ordinære skoletilbudet. Det er av den grunn liten tvil om at retten til et inkluderende utdanningssystem, i tråd med CRPDs prinsipper, ikke er ivaretatt i dagens utdanningssystem.

Ved å ha et segregert skolesystem formidler vi elevene et budskap om at det skal være en viss avstand dem imellom og at mulighetene deres også er og skal være ulike. Videre vet vi at kunnskap som vi tilegner oss på barne- og ungdomsskolen ofte er noe vi tar med oss videre i livet, og dersom vi ønsker et mer likeverdig samfunn er vi avhengig av at utdanningsinstitusjonene både gjennom pensum, men og institusjonens oppbygning, formidler et budskap om nettopp likeverd.

Til tross for at en redusering av segregeringstiltak vil kunne løse mye, finnes det likevel en rekke utfordringer med tanke på likeverdig utdanning for personer med utviklingshemming som går på ordinære skoler og i ordinære klasser. Ifølge Wendelborg (2014) reduserte elever med utviklingshemming sin deltakelse i det ordinære klasserommet etter hvert som de ble eldre. Samtidig som deltakelsen ble mindre i klasserommet, viser Tøssebro og Wendelborg (2014) at deres sosiale deltakelse i skole og fritid reduserte. Sett i lys av hvordan den såkalte «integreringen» skjer i det ordinære skolesystemet i dag, vil det med andre ord også måtte skje en endring på dette området.

For at utdanningssystemet skal bli mer inkluderende, vil det i lys av CRPD artikkel 24 og tilhørende General Comment måtte gjøres slutt på all segregering, samtidig som inkluderingen i de ordinære skolene og klassene vil måtte gjennomføres på en slik måte at en unngår redusert deltakelse i skole- og fritidssammenheng. En endring som dette vil være helt avhengig av at lærere og andre ansatte i barnehager og

skoler har tilstrekkelig kompetanse med tanke på barn og unge med særskilte utfordringer og deres behov for tilrettelagt- og spesialundervisning.

NFU var med tanke på sistnevnte håpefulle da det ble presentert for oss at det skulle lages en NOU med fokus på kompetanseheving blant lærere og andre ansatte i skole og barnehage. I det følgende vil det foretas en gjennomgang av våre synspunkter i forbindelse med NOU 2022:13.

Kommentarer til NOU-en

Et for snevert mandat

Innledningsvis vil vi bemerke at utvalgets mandat etter vårt syn også burde omfattet videre- og etterutdanning innenfor spesialpedagogikk. Ettersom mandatet er så generelt og åpent for tolkning med tanke på innholdet av kompetansehevingen, har det medført at det i svært liten grad er fokusert på betydningen av kompetanseheving innenfor det spesialpedagogiske feltet.

Det er nødvendig med en generell kompetanseheving blant lærere og andre ansatte i barnehager og skoler, men for at barn og unge med særskilte utfordringer skal få den opplæringen de har krav på, er det spesielt viktig med økt kompetanse innenfor spesialpedagogikk.

Videreutdanning også innenfor spesialpedagogikk

NFU er positive til forslaget om videreutdanning. Målet om å få flere lærere til å delta i videreutdanning, vil kunne medføre at flere får økt kompetanse også innenfor spesialpedagogikk. Ettersom spesialpedagogikk ikke er omfattet av den ordinære lærerutdanningen er dette et fagområde som er underrepresentert blant kompetansen til norske lærere i dag. Til tross for at vi er positive til forslaget, mener vi at det sett i lys av den manglende kompetansen på området skulle vært presisert at dette er et fagfelt hvor det særlig er behov for videreutdanning.

Vi mener at det samme skulle vært presisert i forbindelse med utvalgets forslag om at ansatte og lærere i andre kommunale tjenester også kan delta i videreutdanningen, dersom det er kapasitet. I forlengelse av forslaget er det nevnt flere fagområder hvor utvalget mener det er behov for et mer generelt kompetanseløft. Det er positivt at tegnspråk er nevnt som eksempel i den forbindelse, men her burde også

spesialpedagogikk, punktskrift, digitale hjelpemidler og alternativt supplerende kommunikasjon vært nevnt.

I samme kapittel viser utvalget til behovet for et større og bedre videreutdanningstilbud for å kunne ivareta en stadig mer mangfoldig elevgruppe. Vi mener at det her burde vært presisert at elever med særskilte behov er en del av denne gruppen.

Introduksjonsårets potensielt negative konsekvenser

NFU mener forslaget om å innføre en rett til et introduksjonsår for alle nyutdannede lærere i barnehage og skole, hvor 10 prosent av arbeidstiden skal kunne brukes til introduksjonsaktiviteter, er positivt.

Det er ingen tvil om at en gjennomføring av dette forslaget vil kunne komme godt med for ferske lærere. Vi har særlig tro på viktigheten av kunnskap- og kompetanseutveksling mellom erfarne lærere, veileder og den eller de nyutdannede. Innføring av et introduksjonsår vil kunne bidra til en bedre lærerstab på hver enkelt skole, men vi er mer usikre på hvordan utvalget mener at det skal kunne gjennomføres i praksis.

Det vil kunne oppstå utfordringer med innføring av et introduksjonsår ettersom hver enkelt lærers arbeidsmengde vil være lik som tidligere, og videre vil tomrommet som etterlates i de timene der læreren skal delta i introduksjonsaktiviteter kunne bli utfordrende å fylle. Sett i lys av elever med særskilte utfordringer sine behov vil tiden den nyutdannede spesialpedagogen hadde til undervisning minke og bruken av ufaglærte assistenter ville trolig ha økt. Sistnevnte er en uheldig utvikling, ettersom flere elever med særskilte utfordringer allerede undervises av ufaglærte assistenter i for stor grad. Utvalget burde av den grunn tatt stilling til hvilke negative konsekvenser et slikt introduksjonsår potensielt vil kunne ha dersom tomrommet de etterlater seg i klasserommet ikke dekkes av andre faglærte lærere.

Karriereveier i barnehage og skole – med fokus på et likeverdig utdanningssystem

Utvalget foreslår å innføre et nasjonalt system for karriereveier for ansatte i barnehage og skole innenfor fagområde- og barnehageutvikling / fag- og skoleutvikling, forskning og partnerskap, inkluderende praksis og ledelse. NFU er positivt til forslaget, og vi mener at det vil kunne bidra til økt spisskompetanse

innenfor de ulike karriereområdene. Vi vil også i denne forbindelse bemerke viktigheten av at kunnskap rundt spesialpedagogikk, tilrettelagt opplæring, likeverdig utdanning og behovet for fagkompetente ledere formidles innenfor hvert av feltene.

Med vennlig hilsen

Hedvig Ekberg
Generalsekretær

Helje Lillestølen Beil
Juridisk rådgiver